

Lietuvos TSR
Centr. Biblioteka
Mokslų Akad. biblioteka

Lilžės Releiwis

su nieką nelastūjancze Priedetka:

„Landwirthschaftliche Mittheilungen“ (Zemes-Gaspadorystes Zines).

Lilžės Releiwis, kas Pėtunczią išdūdamš laštūja
ant Bertainio Rėto 50 Pen.

Apstelawimai yra nū bile tošio Posto priimami, arba
ir paczėj Drukortijoj

J. Replānderio bey Sunaus

Lilžėje, Aukštoje Ulvėz. 67 (Gobe Str. 67).

Upsakimai,

Drukortij Lilžės Releiwjo funkciami laštūja po 10 Pen.

Prisiulymai 15 Pen.,

už ložnų smulkeis Raštais išpaustą Gilę.

Gromatos dėl Lilžės Releiwjo patikės išrašomos yra
dabar i Skaisgiriūs nufuncziamos.

Nro. 24.

Lilžėje, 13. Junjū.

1890.

Kas paslutiname Gzese Swiete nufidawe.

Jš Wokietijōs.

Berlyne, 3. Junjū. Ciecorus jau teip toly atfigawēs yra, kad jis jau wēl išwaziūti gal; wafar ketino jis jau ir iškjoti. Ant 5. Junjūaus buwo Relione i Miestą Pasewalk surokūta, potam ale deley pažystamojo nepalaimingojo Atsitikimo wēl atmesta; dabar wēl i naujo sakoma, kad Ciecorus i Pasewalk keliausēs.

— Ciecorus yra Padawadyjimā pšleides, pagal turi naujas Aprėdo-Dawadas prie ciecoriškojo Dwaro wėdams tampa. Gzionaš wēl tie Rubai tur buti dėwėjami, kurie Gzese Karalaus Frydrisko Birmojo prie Prūsū Karaliskajo Dwaro wartojami buwo.

— Szirdis pasmirusojo Bozū Grebikowo Dinder bus pagal seną Paproti Gnezū Miesto Dombaznyczioj, kur Orabo-Wieta gwentojo Adalberto, pirmojo Lenkū Apastalo, randasi, palaijojama. Didziausis Bozū Browincōs entiskasis laikraktis „Kuryc Poznanski“ namamjam wokiskam Bozū Grebikowui lantysi Prišaukimā atgabena: Kaip Apstališkaji Krase ney jokiu Budu i Lenkū ant Bozū Grebikowo Krafēs ijobinti neb'galejo, buwo ji priversta, tū Uredā Karaliauczaus Probstui, kunigui wokiskōs Gimines, pawieryti, kaip pirmasis Wokietis Gnezū bey Bozū Grebikowu pastojo, musū Prišibizimas labay didis buwo. Mes ale tūm Lutesczju nustrandēme, kad Karaliskās Wyszupis sawę nedūšēs ant sawokieziawimo Darbū wartotis, o tie Lutesczai ir yra išsipildę. Tay ra ikrodptas Daitis, kad Grebikows Julius Priewoles sawo Walszcziaus praermanēs ir už tases wisur, kur jis tikt pšėjo, Dwaseje Teisybēs ir Tiesōs

rupinēs, o kad nu jo daugiaus prapoma buwo, kaip kad jo Uredas iweljo, tay jis ant to atsiliepe; Uš esu kataliskās Wyszupas, Ganytojis ir ney joks Sambininkas, kursai sawo Raimenē prastoja. Wienā Syti berods jis Padawadyjimā deley Wierōs Pamokšlo wokiskaj Kalboj prie apatiniū trijų Gynnazijōs Klasū išleido, kursai Katalikams nepatiko; ant to jis ale deley labay sunkiųjų Pasilaitymū priverstas buwo, kaip iš wisako, tū jis dare, Teisingumas ir Maloningumas išpažystamas buwo, kursai Szirdis jo Wyszupystēs Zmoniū jam laimejo. Dabar wēl i naujo prie didžio Klaušymo Zymio stowjame, nēs mes nežinome, kas Paselėjumi nabaktininko Grebikowo pastos. Mes ale lukuraujame, kad Gnezū bey Bozū Dombaznyczju Kunigai toki Wyra iškirs, kursai Zstangōs turēs, didzeses Pareigas wyriausio Ganytojo po tokeis sunkeis Pasilaitymais ir sunkeis Gzesais atsilikti.

— Ant Pakwietimo Burgemistro Petersen nukeliawo Kunigaitktis bey Kunigaitktene Bismarck su sawo Sunais Herbert bey Wilhelm Utarninke Pētū Laike i Hamburki ir tape ant Gelzeldwaro nu Burgemistrū Mōnckeburg, Bersmann bey Petersen ir Senatorio Dswald hirdingiausē pasweikinti. Po Aplinkuwaziamimo walname Miesto Dste tape Prišpeczei laikomi ir tada wisokeropos Minejimo wertos Miesto Budawones apžwalgomos. Ant Zėgoraus 6 tape Baloczuje Burgemistro Petersen Gzėnis kelama. Ant Zėgoraus 10½ Kunigaitktis su sawo Namiskais wēl atgal i Friedrichsrub iškeliawo.

— 5. Junjū. Kaip „Rōlniškoji Geitunga“ praneša, yra Piningū Ministeris von Scholz wisus sawo Darbus i naujo wēl užēmēs, ir jo Atiū Re-

galingumas dabar jau menkesnis esās pastojēs. Pagal tay robos, kaip kad Pasalbos apie Ministerio Atstojimā iš jo Uredō Teisybē niera trophjustos.

— Patrikštjimas Dukters Princo Friedrich Leopold powisam pagal pirma darytaji Dawadā yra nufidawēs. Zalkū Karalus bey daugel kitū kunigaitktiskū Personū Kriškto Szwentei pribuwo. Princefe gawo selancziūsus Wardus: Wiktorija, Margarete, Elisabeth, Marie, Adelheid, Ulrike.

— 6. Junjū. Ciecorus bey Ciecorēne yra Ketwerge anksty ant Apžwalgymo tenay stowencziwo Karalēnēs Kirasterū Regimento i Pasewalk (Pomaruse) nukeliawusi. Ciecorēne dėwėjo baltā Jozimo-Kleidē su Regimento Ruzenklinimais. Prie Parodēs prawede Ciecorēne sawo aukštamjam Draugui Parodēs Maršu einantysi Regimentā. Ant Parodēs Užbaigōs iwojo ciecoriskasis Pors Regimento Prieskalj i Miestā. — Ciecorus esās išsitares, kad jis ir Szweiceriū Zeme tetās aplankyti; nēs kaip jis su kitomis Zemimis esās apstjēs, teip norhs jis dabar ir su Szweiceriū Zeme daryti. Ant pitōs Dumōs Ciecorus ypaczey per prieteliskaji Pasilaitymā esās parjēs, kuri Szweiceriū Bundesrota tūkart išrodziusi, kaip Ciecorus i Berlynā Konferencā deley Darbininkū Sargybēs suwadino.

— 7. Junjū. Nejeney figzion ta Pasalba buwo praplatinusi, kad Ciecorus sawo Relionē i Kristianidōs Miestā, kuri ikšiol twirtay buwo surokūta, atmetēs esās. Ta Zine buwo pramanyta, nēs Ciecorus pirm kelii Dienū su Wyresnoju Marhnēs-Kabineto paslutinišsus Relionēs Dawadus apmaste; jis bei Relionei statytame Gzese be jokio Užstirudinimo iškeliawo.

— 7. Junjū yra penkisdešimt Metū nu anōs Dienōs praėjus, kaip Berlyne Karalus Frydrichs Viliumas III. savo Akis ant amžinosės Atilskės užmerke. Jo Baldžia pūle i labay sunkū Gjesą, kuriame Wislas, kas ititol twirtay stowėjo, isirti norėjo. Kaip jis butent 16. Nowemberi 1797 Karalumi pastojy, tay dar ne ilgay pirm to prancuziskasis didysis Maistās wisq Swietq i Sujudimq buwo pargabenes, o Promyjimās ano Maisto buwo ir Wokietijoj pajuntamas. Prie Baldziōs Užsiēmimo minetojo Karalaus buwo luturaujama, kad dabar Zemėje Wislas geriaus pastosq, ale sitie Lukesczei neispilbe. Kad toktai nenusidawe, tay ne Karalaus Kaltybe buwo, bet jo Gwastis pilns wisokū sunkū Meginimū pastojy, kurie ir geriausias Apstemimus neispildytus paliko. Karalus pries sawo Badonus kaip tikras Zemės Tēws pasielge, kas ale jo Darbus tridino, tay buwo ana swetimoji Dwasē, kuri jau ir musū Zemėj dide buwo pastojusi. Tewisks smutniausias Gjesas pul i Baldziōs Laikq fito Karalaus, ale ir Tewisks Welatfigawimas po pitum Karalumi nusidawe. Geriausi Karalaus Rodininkē buwo jo aukštoji Drauge, n'uzmirštamoji Karalēne Lujzē, kuri su parakiskomis Akimis jau Wislq pareinant matē, kas jōs Gjeso žmoniems dar užflepta buwo. Ji mate, kaip sunkey megintoji Tewiske wēl i sawo pacziōs Svlōs macni ir galinga pastojy ir prancuziskūsius Panczius atmete, nors toktai ir po jōs Smertiēs tenusidawe.

— Ugū Padidinimat Oficrams bey Waisse stowentiesiems Liekoriems pagal naujyji Užmanymq beweil 5 Milijonus Markiū prašo ir dabar jau wēl Walnujū Seitungos su didziū Pasipitimumu ant to nurodo, kad Zalnierystēs Rastos su Gjesu tokios didziōs pastosencziōs, kad Zemē jes Kartq bebigalēsenti pakelti. Ar toktai ir iš tikro galētu nusidūti, ant fito Klausymo walnay-konzerwatywisksasis Profesoris Delbrück wiename Raste Atsiliepimq dūda. Jis tōs Dumōs yra, kad wirsuy minetasis Priesibijojimas be Priežasties esq; berods Zalnierystēs Rasta wis didyn einanti ir jau labay dide esanti pastojusi, ale ant antros Pusēs auganti be jokio Apstojimo ir be jokio Galo ir žmoniū Nauda. Mete 1795 yra prusiskoji Baldzia Mieste Basel su Prancuzais Pakajū dariusi ir po to powisam nu didziōs epropēiskosės Politykōs atgal atsitraukusi, kadangi Zemės Skarbas powisam ištustintas buwo ir nuspaustiesiems Padonams dar daugiaus Rastōs uždēti nebibuwo galima. Waislas pa-

filiko, kaip ir pirma buwo buwēs, o po keliū Metū parejo Napoleōns ir atsieme Milijardq Frankū Karo-Rastū iš tōs pacziōs Zemės, kuri potam dar Svlōs turejo, Walnybēs Karus palaimingay atlitti. Kaip septyniū Metū ilgasis Kars prasidėjo, sake Zemės Wieteninkai, kad jie deley newaisingū Metū bey Galwijū Pakritimo tolesnes Rastas nebigalentis pakelti. Po to jie septyniū Metū ilgaji Karq ištirwojo ir po Karo Užbaigōs Karalus naujyji Paloczū pas Potsdamq pasibudawojo, kūsai brangesnis pastojy, ne kaip koki Szlowēs Budawone Prancuzū Karaliaus Ludwikio Keturioliktojo. Tay esq powisam negalima, sake Wieteninkai Brandenburkio sawo Kuriektui prie Prasidėjimo trisdešimtmetinio Karo, kad jie ant Meto dwi Baczi Aukso Zalnieriems sugabenti turentis. Po to parejo Wallensteins ir isgabeno iš n'apgingtosės Zemės i kelis Metus 200 Bacziū Aukso. Toktai buwo, pirmkol Szwēdai parejo, o kq kiti Neprietelei atēme, tay dar niera irokūta. Prie musū Raimynū ir niera kiteip buwus. Kaip haufe šepisdešimtuse Metuse prancuziskieji Liberolai, kad bonapartistiskoji Zalnierū-Ciecoryste Zemei Smaginius iš Raulū isfurbanti; Maršols Nyl negalėjo Pertaisymq prancuziskajo Waislo užbaigti. Mete 1867 sake Bons Jules Favre, kad ta Zemē wisumacniausoji esanti, kuri daugiausey Ginklū atmetanti. Jis toliaus teipo sake, kad norima esq, iš Prancuzijos didge Kazerna padaryti. Maršols ant to atsiliepe: Saugokites, kad ne Prancuzija didi Kapai pastotu. Jo Apstemimas pasiliko nūprosnas. Mes potam dawēmēs nu Prancuzū 5 Milijardus Frankū Karo-Rastū užsimokēti, tiek jau Prancuzams Karas pats kastawo; po Pakajaus-Darymo jie sawo Waislq antratiek didi padare; kaip baisus Neprietelis tūmžygiens Gnusas jū Wynmedzius ispushyjo, iš kuriū jie sawo didziausę Naudq trauk, o šendien Prancuzija bagota yra ir teip hauney žyd, kaip dar niekadōs. Jau praėjusame Szimmetry buwo nu Englenderiū sakoma, kad jie ant Bankrutierawimo Krašto stowentis. Po to prasidėjo Gjesas 23 Metū ilgojo Karo pries Prancuzijq, kuriame pirma Maistininkai, tada wēl Napoleōns ponawojo; Englants užmokejo ne tikt wienat sawo Karq, bet ir didge Dalę kitoms Gyropōs Zemiems pripulancziū Rastū, ir tarp kitū Giminiū Englenderei tikt bagocziausieji pasiliko. Argi tay reikia wienyti, kad Seitungos deley Zalnierystēs Rastū wis iš wien Priežasties ant Dejawimo randa? Ar reikia apskryžiūti pries anq Dwasēs Pawidalq, nu kurio kalbama, kad toktai wisotinas

Zemės Padidėjimas esq, arba ar reikita bitam Pawidalui wirsuy eiti ir ji zemę parmušti su Tiesōs Koku, kurio Mūse sekantieji yra: mes esame Karalyste i Ciecoryste, kurdōs tikroji Nauda Gelj keliuse, Kalno-Kasimuse, Dwaruje, Gariose daug dibesne yra ne kaip jōs Skolos; mes esame Ciecoryste, kuri i wienu Plunkinōs Bruku Trelus u sawo Skolas ant wienu puse Bracenta numazinti gal, teip wēl, kaip ji tik nor; mes esame Ciecoryste, kuri da teip geray kaip ney jokios Arwawino Sztehrēs netur; mes esame Ciecoryste kuriōs Zemimo Mofesnei dar daug pementay ispresti gal, teip kad wisas Swiets Pertaisymo prašo; mes esame Ciecoryste, kuriōj didziōsēs Gewerbes ypaczey Piningoczū Gewerbe, wos Paminejimo wertus Mofesnius temot mes esame Ciecoryste, kuriōj Brangwyno Pywo- bey Laboko-Sztehre dar wimentka tebiera. O kita Ciecoryste dabar esanti Briegadoj, kad ji sawo pacziōs Ginklus nebipakelsenti? Teipo Bons Profesoris Delbrück klausia, o mes iš Isguldywams nu Szirdiēs galime pritari.

Gisenach, 5. Junjū. Wokisklay ewangeliskasis Baznyciōs Konferencas šendien ant Wartburkio Pilies su Diewo-Szluzma atwertas tape, prie kuriōs wyriausis Kunigs Karaliskajo Dwaro Drs. Kōgelis Miše laike.

Iš Esterikiū bey Ungarū.
Wyne, 6. Junjū. Zalnierystēs Wyriausybe prašo ant Žteikimo b Dumū esancziōjo Parako 11 Milijonū ir 400 000 Auksinū. Bandymai esantis išrodē, kad be jokio Apfimishyjimo Brigatawyjimas tokio Parako galys nusidūti ir kad Žtaisymas Baldzia priklausancziōs Fabrikēs del tōs Prieivolēs nebishwengiamu Daiktu esq pastojēs.

Iš Maskolijōs.
Apie Pjutiēs Dalysus Maskolijōj šiteipo rakoma yra: Finnlande yra daugel Wietose Sniegs pūlēs; Gubernijoj Kasan yra wisur Grikiū Išsejimas prasidējēs; žieminei bey wasarinei Jaiwai priewalo Lytaus. Gubernijoj Simbirsk yra wasarinei Jaiwai geray isdyge. Wasarinoj Dalj Gubernijōs Tambow yra Bagada labay grazi buwusi. Gubernijoj Kursk šioj Rebeles daugel Wietose haunus Lytus pūlēs kūsai Zelmenius jū Augime labay pastiprino ir Lufesti ant gerōs Jaiwai Pjutiēs padare; gera Ugū Daga yra sulaukama. Waisiaus Medzei yra bagotingay Waisiū užmezge, ypaczey gera Dagojimas Wyšnū bey Dbolū sulaukamas yra. Gubernijoj Charkow pūl bagotingas Lytus. Gubernijose Rjemen Padolien, Wolhynien bey Tšernigora

ni wisur Lytaus. Gubernijoj Rijek
Rugei jau Varpas waro, feip ale
Rugime mazumq atgal pasilike yra;
Rugiu Atstrabimas Barpose yra filp-
nas. Gubernijoj Boltawa pul wisur
Lytaus, Zole bey Jawai hauney atfi-
gauna. Dbejsos Kreize tape praejsioj
Rebelej kokie 1000 Dessjatinu Jawu
nu Krusos ispuftyti, Balandomis tenay
Lytaus pula. Wandu Jurose (pas
Odesa) tur 17 Grodu Szilumos.
Browincoj doniksojo Waislo yra pra-
dejesyhsis Karstis Jawu Pasflaikymus
flektesnius padares. Upygardej Miesto

Kostow Zole nudegusi. Petinioj Da-
lyj Gubernijos Saratow kasdien Lytaus
pul ir yra tenay gera Bjutis sulaukama.
Is Eflis yra pranekama, kad tenay
Jawai bey Wymmedzei per Krusos
Pulima paiskladyti tape, pas Dnjeprowff
yra wandrujantieji Ziogai pasirode.

Is Prancuzijos.

Baruze, 4. Junyju. Szpanijos
Zmogus Wardu Borras tape pirm
triju Metu deley Razbajstes ir Ple-
himo ant Smerties prasudytas. Ra-
dangi ale toj Browoj ne Wistas
powisam aisku buvo, tay is Malones

Rusudytasis Kultuzes Korawone ant
Gymasties Gzesu gawo. Po to tikrais
Kaltiniks maldawos ir Rusudytasis
kaij powisam nekaltis isfirode. Is
tujau is Kultuzes walns paleistas tape.
Deley kitos Priejasties dabar keli De-
putiertai wienq Uzmanymq i Saimq
igabeno, pagal kuri nekaltay Prasudy-
tieji prie sunkiu Korawoniu prie kuriu
Garbes Prapuldhymas sekas, menkausy
200 000, prie lengwiu 12 1/2 Franko
uz atsedetaje Kalejimo Dienq turentis
gauti.

Upsakymai.

Benno Mey,

Dantu Liekorius,
Tilzeje, Goldschmiedestraße 9,
ant Kampo Wasserstraße.
Kunstiška Dantu nu 3 Mt.,
Pripylimu jau nu 2 Mt.
Kas pagedo 3 Stundase pa-
taifoma.

**Dantu Darbawiete
nu M. Karpes.**

Kunstiškas Dantis, Blombie-
wimius Dantu Bertaisymus.
Tilzeje,
Kazernos Ulyczioj Nr. 23.
Nepasiturrenczius
ritmu as kasdien, tik Redelbie-
teje ne, nu Jegoriaus 8 iki 9
pymetj.

Budawones

Priewoles!!

ementa, Kalki, Gypsa, Stogo-
perpjas (Dakpanes), Stogo-
Biršaus Plytas, Truškii-Klo-
mus, Szamott - Almenius,
Szamott - Miltus, Ugnies - Moli
Belos - Wines (Naglas), Lango-
y Duru Gelzius, Wirimo-
Plotes, Kepimo - Kafalius,
Kafaliu Duris i. t. t.

Carl Manleitner

Tilzeje.
Gepat ir isilges Dakpa-
es bey senos Dakpanes
at Kafalia Statymo.

Emil Seelenbinder,

Tilzeje, Wotiecziu Ulyczioj Nr. 71,

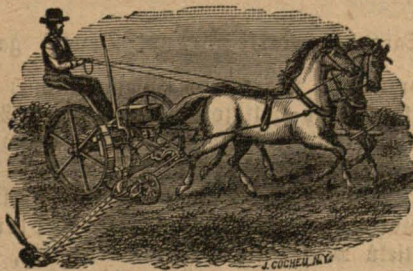
prifulo garbngiesiems Pietuwintams jawo bidysi Bogari
jo pajyktamay wisugeriausiu parwutu ir nepar-
wutu, suktu ir nesuktu Audimo Bumbulu,
baltintu ir nebaltintu Maszynos Giju, geriau-
siu Spindejimo: bey Milu Wilnu wisoferopose
Dpatybese bey Parwuse wienat geruse ir nesutrum-
pintuse Rumuruse, kaly ir gerus judus Wilus,
puikius Bucskingius, silkinus, wilnonus bey
bumbulinus Rubu Ceikius, grazius pagal Mudq
pritinkancius Verkalus, Flanelius, Kelnii Sei-
kius, gerus puslininius bey bumbulinus Pa-
talu Wytraukalus, Inkratus bey Pabuteres
(Pawoderes) Ceikius, grazes silkines, wilno-
nas bey bumbulines Skepetas, gerus Saules
bey Lytaus Szirmus, kaly ir wisoferopus Manu-
fakturos Taworus nu pigiausiu Prektu prasi-
debant.

Koznam Birzejui wiernq ir meilingq Pasluzhijima paja-
bedams pasirasau

su aukstu Pagarbinimu

Emil Seelenbinder,

Tilzeje, Wotiecziu Ulyczioj Nr. 71.

Tikros Walter A. Wood's

Boles bey Jawu Pjowimo-Maszynos,

wienatije Wieteninkyste bey tuju]

Pardawimo - Wieta

Hermann Rölling, Filiale Tilzeje,

Schlosmühlenstraße, pas Društos Magazynu.

Szienu - Griebles

tikray amerikoniški, su Plieno Dantimis, haunus
Darbas; dailey nusukti Azes Stufei, pritinkanczy
isgreptos Bules.

„Varpas“

literaturos, politikos ir mokslo
menesines laikrasztis, iszeina
Ragaineje (Ragnit) syki ant
menesio ir kasztuoja su pri-
siuntimu i namus 4 markius
ant metu.

Apsisteliavima priima cie-
coriszki vokiszki pustai, kaip
ir apsakantis redytojas: **Mar-
tynas Jankus Bitenai
per Lumponus.** Iszejesie-
jei numerai tampa prisiuncziami
drange.

„Ukinikas“

lietuviszkas laikrasztis paskir-
tas reikalams ukiniku, iszeina
teipjau Ragaineje syki ant me-
nesio ir kasztuoja su prisiuntimu
i namus 4 markius ant
metu. Apsisteliavimus priima
tiktai atsakantis redytojas:
**Martynas Jankus Bite-
nai per Lumponus.**

Szienuo laikraszeiudu ne-
uzmirsz apie Lietuvinkus ir
ju gyvenima, bei ju nauja at-
gijima szi ta praneszti. —
Praszant tampa 3 pirmieje nu-
merai uz dykai ant paziuros
prisiuncziami. — Apgarsinimai
kasztuoja 20 Pfeningiu uz kiek-
viena ketvirtai dalyta eilute,
ir yra laikraszeiu isleistuweje
Ragaineje priimami.

M. Jankus.

**Szienu-
Grieblius**

(Arkleis welkamus),

pagal naujusi ir geriausii Ztai-
symq, su nusuktomis Azimis, is-
greptomis Bulimis, tikrais plie-
nines Wirbalais, kaly ir daug
kitomis tujau per labay nandin-
gas ispajyktamomis Prieprowo-
mis parbada deley didelio ipirkto
Zoposko brangny einancziu Prektu
n'atbodams labay pigy

Carl Manleitner,

Tilzeje.

Telpjau ir Zoles-Pjowimo-
bey Szienu-Wertimo-Maszynas.

